

Suomen tekoälyvalinnat 2027

Turvallisen tekoälyn keskus · Tutke ry · Eduskuntavaalitavoitteet

Turvallisen tekoälyn keskuksen 15 suositusta seuraavalle hallituskaudelle

Tekoäly muuttaa yhteiskuntaa laajemmin kuin mikään teknologia sitten internetin tai ehkä jopa teollisen vallankumouksen. Suomella on hyvät edellytykset hyötyä tästä muutoksesta: meillä on korkea koulutustaso, hyvin toimiva julkishallinto ja kansainvälistä luottamuspääomaa. Aikaa toimia on kuitenkin vähän. Ensi hallituskauden ratkaisut määrittävät vuosikymmeniksi, miten Suomi hyötyy tekoälystä ja suojautuu sen riskeiltä.

Esitämme alla 15 suositusta turvallisemman tekoälyn puolesta Suomessa. Jokaiseen suositukseen liittyy myös suluissa vastuullinen hallinnonala.

Aihepiirit

1. Huoltovarmuus
2. Turvallisuus ja hybrdivaikuttaminen
3. Talous ja työllisyys
4. Kansainvälinen yhteistyö
5. Tekoäly hallinnossa
6. Mielenterveys ja hyvinvointi

Huoltovarmuus

Tekoälystä on tulossa yhä kriittisempi osa taloutta ja kansallista turvallisuutta. Jos Suomi jää sivustakatsojaksi tai liian riippuvaiseksi harvojen ulkomaisten yritysten järjestelmistä, Suomen liikkumavara tekoälyn aikakaudella jää vähäiseksi. Suomen on siksi vahvistettava asemaansa tekoälyn arvoketjussa.

1. Suomen tulee vahvistaa asemaansa tekoälyarvoketjussa

Tekoälystä syntyy uusi arvoketju, joka ulottuu energiasta ja laskentakapasiteetista tekoälymalleihin sekä niiden päälle rakentuviin palveluihin. On välttämätöntä kehittää osaamista ja varmistaa Suomen asema osana tekoälyn arvoketjua, jos haluamme säilyä tulevaisuuden teknologiajohtajien joukossa. Suomeen tulee rakentaa houkutteleva toimintaympäristö, varmistaa aikaa kestävä kilpailuetu erikoistumalla omiin vahvuusalueisiinsa sekä määrätietoisesti tukea sellaisia korkean teknologian investointeja, joilla on kyky saavuttaa merkittävää jalansijaa joissakin globaalien arvoketjun osa-alueista.

Vastuutaho: TEM · LVM · UM

2. Rakennetaan Suomelle omia valmiuksia avoimilla tekoälymalleilla

Suomen tulee vähentää riippuvuutta yksittäisiin palveluntarjoajiin edistämällä ns. avoimiin mallipainoihin (open weights) perustuvien tekoälymallien käyttöönottoa julkishallinnossa ja tukea niiden jatkokehitystä kotimaisiin tarpeisiin. Paikallisesti omalla tietokoneella käytetty tekoäly taas turvaa oikein hallittuna paremmin käyttökatkoksilta ja tietosuojariskeiltä. Avoimiin malleihin perustuvaa osaamista ja ekosysteemin kehittämistä on tuettava esimerkiksi Tieteen tietotekniikan keskuksen ja yliopistojen kautta.

Vastuutaho: VNK · LVM · OKM

Turvallisuus ja hybridivaikuttaminen

Tekoäly tehostaa kyberhyökkäyksiä ja muuta rikollista toimintaa. Sen rooli kasvaa nopeasti myös sotilaallisessa käytössä. Suomen on varauduttava siihen, että tekoäly muuttaa turvallisuusympäristöä nopeasti ja vaikeasti ennakoitavilla tavoilla.

3. Varmistetaan tietoturva myös tekoälyn aikakaudella

Tekoälyä on käytetty löytämään ohjelmistoista tietoturva-aukkoja, jotka ovat pahimmillaan olleet niissä vuosia. Suomen tulee aloittaa kaikkien kriittisten ohjelmistojen jatkuva tekoälyavusteinen auditointi ja korjaaminen, jotta niihin ei voida helposti murtautua. Viranomaisten kykyä vastata uusiin tekoälyavusteisiin kyberuhkiin on vahvistettava. Kyberturvallisuusstrategia pitää tarkastella vuosittain ja Kyberturvallisuuskeskuksen rahoitus turvata.

Vastuutaho: LVM · OKM · Kyberturvallisuuskeskus

4. Varaudutaan autonomisten agenttien rikolliseen käyttöön

Autonomiset tekoälyagentit voivat mahdollistaa uudenlaisia rikollisuuden muotoja, kuten automatisoitua häirintää tai huijausta. Suomen tulee varmistaa poliisin ja viranomaisten riittävät toimivaltuudet, resurssit ja tekninen osaaminen vastata tekoälyavusteiseen rikollisuuteen myös rajat ylittävissä tilanteissa.

Vastuutaho: SM · OM · Poliisi · Tulli · Rajavartiolaitos

5. Suomen on varauduttava tekoällysodan aikakauteen

Tekoälyn rooli sotilasteknologiassa kasvaa nopeasti esimerkiksi autonomisissa asejärjestelmissä ja lennokeissa. Suomen tulee seurata suurvaltojen tekoälypohjaisen sotilasteknologian kehitystä ja muodostaa selkeä kansallinen linja tekoälyn käytöstä puolustuksessa osana Naton yhteistyörakenteita.

Vastuutaho: UM · PLM · Puolustusvoimat

Talous ja työllisyys

Tekoäly voi kasvattaa tuottavuutta, mutta se voi myös muuttaa ihmistyön merkitystä taloudessa. Jos työtä automatisoidaan laajasti, vaikutukset voivat ulottua työmarkkinoiden lisäksi veropohjaan ja hyvinvointivaltion rahoitukseen asti.

6. Turvataan hyvinvointivaltion ja sosiaaliturvan rahoituspohja

Suomen tulee arvioida tekoälyn ja automaation vaikutuksia julkisen sektorin veropohjaan sekä eläkejärjestelmän rahoitukseen pitkällä aikavälillä. Selvitystyön voi yhdistää esimerkiksi tuleviin eläkejärjestelmän ja yrittäjien sosiaaliturvan uudistuksiin, jotta tekoälyn mahdollisiin vaikutuksiin voidaan varautua ajoissa.

Vastuutaho: VM

7. Ennakoidaan rohkeasti, miten työelämä muuttuu

Suomen tulee arvioida ammattiryhmäkohtaisesti murrosteknologioiden ja tekoälyn vaikutuksia työmarkkinoihin, elinkeinoelämän rakenteeseen ja osaamistarpeisiin. Työ tulee toteuttaa yhteistyössä tutkimuslaitosten, työmarkkinajärjestöjen ja elinkeinoelämän kanssa, jotta teknologisen murroksen vaikutukset voidaan tunnistaa ajoissa.

Vastuutaho: TEM · Tulevaisuusvaliokunta · Työmarkkinajärjestöt

8. Pidetään muuttuvassa työelämässä jokainen mukana

Suomen tulee arvioida sosiaaliturvan, uudelleen koulutuksen ja muiden turvaverkkojen riittävyyttä tilanteessa, jossa automaatio muuttaa työn kysyntää nopeasti. Sosiaaliturvan tulee mahdollistaa joustava uudelleen kouluttautuminen sekä helpottaa eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamista. Tarkastelussa voidaan arvioida myös uusia sosiaaliturvamalleja, esimerkiksi perustuloa tai perustiliä.

Vastuutaho: VM · TEM · Kela

Kansainvälinen yhteistyö

Tekoälyn kehitys koskettaa koko ihmiskuntaa, eikä mikään maa voi hallita sen riskejä yksin. Suomen kannattaa rakentaa yhteistyötä Pohjoismaissa, Euroopan unionissa ja muiden maiden kanssa. Näin Suomi voi edistää turvallista tekoälykehitystä ja vaikuttaa kansainvälisiin sääntöihin.

9. Edistetään kansainvälisiä sääntöjä tekoälylle

Suomen tulee muodostaa selkeä kansallinen linja tekoälyn turvallisuudesta ja kansainvälisestä sääntelystä. Suomi voi edistää sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää, jossa tekoälyn turvalliselle kehitykselle asetetaan ihmiskunnan yhteisesti sovittuja periaatteita ja kynnyskysymyksiä. Samalla tulee arvioida sääntelemättömän tekoälyn riskit Suomen kansalliselle turvallisuudelle.

Vastuutaho: UM

10. Perustetaan tekoälyturvallisuusinstituutti tuottamaan strategista tilannekuvaa tekoälyn kehityksestä

Suomi tarvitsee yksityiskohtaista ymmärrystä siitä, miten kehittyneimpien tekoälymallien suorituskyvyt kasvavat lähitulevaisuudessa ja mitä tämä tarkoittaa suomalaiselle yhteiskunnalle. Ilman tilannekuvaa suomalaisilta poliitikoilta puuttuu kyky ymmärtää kansallisen turvallisuuden toimintaympäristön sekä talouden rakenteiden muutoksia lähivuosina. Pohjoismaat ovat maailman digitalisoituneimpia yhteiskuntia ja siten erityisen alttiita tekoälyn uhille ja mahdollisuuksille. Pohjoismaat ovat myös Suomen tärkein viiteryhmä ja siksi tilannekuvaa kannattaa kehittää yhdessä pohjoismaiden kanssa. Esitämme, että Suomi luo kansallisen tekoälyturvallisuusinstituutin (Finnish AISI) ja osallistuu yhteispohjoismaisen koalition perustamiseen, minkä tavoitteena on kasvaa globaalisti osaamiskeskukseksi tekoälyn yhteiskunnallisista vaikutuksista digitalisoituneissa yhteiskunnissa.

Vastuutaho: UM · VNK · LVM

11. Vaaditaan ihmistä älykkäämmän tekoälyn kehityksen pysäyttämistä

Useat johtavat tekoäly-yritykset tavoittelevat avoimesti supertekoälyä eli kaikkien ihmisten taidot ja kyvyt ylittävän tekoälyn rakentamista jo ensi vuosikymmenellä. Riskinä ovat kansalaisvapauksien kaventuminen, kansalliset turvallisuusuhat ja äärimmillään ihmiskunnan olemassaolon uhka. Suomen tulee vaatia supertekoälyn kehityksen pysäyttämistä, ennen kuin on saavutettu ihmiskunnan yhteinen tieteellinen ymmärrys ja vahva kansalaisten tuki sen turvallisesta toteutuksesta. Tutke kannustaa jokaista eduskuntavaaliehdokasta allekirjoittamaan yli 130 000 allekirjoittajan Statement on Superintelligence -adressin.

Vastuutaho: UM · Eduskunta

[Statement on Superintelligence](#)

Tekoäly hallinnossa

Julkishallinnon on varauduttava siihen, että tekoäly muuttaa sekä kansalaisten että hallinnon omaa toimintaa. Hallinnon on uudistuttava niin, että kansalaisten oikeudet ja viranomaisten toimintakyky säilyvät myös tekoälyn aikakaudella.

12. Viranomaispäätösten tulee säilyä ihmisen tehtävänä

Tekoäly muuttaa nopeasti tapaa, jolla tietoa voidaan analysoida ja hyödyntää päätöksenteossa. Hallintolaki edellyttää ihmisen tekemää ratkaisua, kun asia vaatii tapauskohtaista harkintaa. Voi kuitenkin syntyä tilanteita, joissa ihminen muodollisesti tekee päätöksen, mutta käytännössä nojaa tekoälyn keräämiin tietoihin tai laatimaan päätösehdotukseen. On varmistettava, ettei ihmisen rooli päätöksenteossa muutu muodollisuudeksi.

Vastuutaho: VM · OM · STM · Kela

13. Varmistetaan viranomaisten kyky käsitellä tekoälyn laatimia valituksia

Kun valitusten, tietopyyntöjen, lausuntojen ja vastaavien tekemisen kynnys pienenee, kasvaa myös niiden määrä. Viranomaisten ja hallinnon kykyä käsitellä kaikki valitukset järkevässä ajassa on varmistettava. Yksi tapa tähän olisi hyödyntää tekoälyautomaatiota myös valitusten alustavaan arviointiin.

Vastuutaho: OM · SM

14. Tuodaan julkinen data yhteen tiedon hyödyntämiseksi

Julkishallinnon tieto on pirstaloitunutta. Suomen tulee kehittää julkiselle sektorille yhteiset toimintatavat tekoälyavusteisen tiedonhankinnan ja analyysin hyödyntämiseksi. Tekoälyn tehokas hyödyntäminen vaatii myös datan kokoamista yhteisiin tietokantoihin, joissa tieto on laadultaan tarkoituksenmukaista ja liikkuu sujuvasti viranomaiselta toiselle. Julkisen sektorin datan laatu, saatavuus ja yhteiskäyttö tulee varmistaa koko Suomessa yli hallintorajojen. Tietojärjestelmien käyttö tulee suunnitella tekoälyn ympärille, ei IT-hankkeena olemassa olevien prosessien päälle.

Vastuutaho: VNK · VM · Kuntaliitto

Mielenterveys ja hyvinvointi

Yhä useampi ihminen käyttää tekoälyä keskustelukumppanina ja tukena. Vielä on kuitenkin epäselvää, miten tekoälyn pitkäaikainen käyttö vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin, ajatteluun ja sosiaaliseen käyttäytymiseen.

15. Vastataan tekoälyn uudennlaisiin mielenterveysvaikutuksiin

Tekoälyagenttien kanssa käytävä vuorovaikutus voi muuttaa ihmisten sosiaalista käyttäytymistä ja vaikuttaa mielenterveyteen, ajatteluun ja luovuuteen. On myös syytä selvittää, miten amerikkalaisessa kulttuurissa koulutettu tekoäly vaikuttaa suomalaisten tapaan vuorovaikuttaa tekoälyn kanssa. Suomen tulee tutkia tekoälyvuorovaikutuksen sekä parasosiaalisten suhteiden vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin ja arvioida tarvittaessa hoitosuositusten päivittämistä. Edistetään kliinistä tutkimusta, jonka tarkoituksena on tekoälyn turvallinen hyödyntäminen matalariskisessä potilastyössä. Samalla on varmistettava, että sairaana tai hauraana saa aina halutessaan tukea oikealta ihmiseltä.

Vastuutaho: STM · THL

Turvallisen tekoälyn keskus · Tutke ry · info@tutke.org

<https://tutke.org/vaalitavoitteet/>